

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad

291 88 Kristianstad
044-250 30 00
www.hkr.se

Självständigt arbete, Grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i
fritidshem, 15 hp
HT 2023
Fakulteten för lärarutbildningar

-Undrar varför jag fick sluta bara för jag fick en lillebror? Samtalspromenader med elever som inte går i fritidshem

Niclas Andersson och Elsa Brenkle

Författare

Niclas Andersson och Elsa Brenkle

Titel

-Undrar varför jag fick sluta bara för jag fick en lillebror?
Samtalspromenader med elever som inte går i fritidshem

Engelsk titel

-Wondering why I had to quit just because I had a little brother?
Walk-and-talk with students who do not attend after-school care

Handledare

Kristina Westlund

Bedömande lärare

Ann-Christin Sollerhed

Examinator

Sara Lenninger

Sammanfattning

I denna studie har vi samtalat med elever som inte går på fritidshem för att undersöka vad de har för uppfattning om fritidshemmets verksamhet. Ett barndomssociologiskt perspektiv har legat till grund för att analysera det empiriska materialet som samlats in genom samtalspromenader med semistrukturerade frågor. Genom en tematisk analys framkommer fyra huvudteman; en plats för omsorg, lek och sociala relationer, en möjlighet till rekreation samt fritidshem är annat än skola. I diskussionen problematiseras fritidshemmets roll idag som en tjänst för vårdnadshavare till att i stället ses som en rättighet för eleven. Studiens resultat är i linje med tidigare forskning där den egna leken och tillgång till sociala relationer ligger i fokus hos eleverna. Elever som inte går på fritidshem har uppfattningen att fritidshemmet erbjuder obegränsat med lek och är en plats att träffa sina kompisar. Eleverna berättar att barn går på fritidshem för att vuxna jobbar och att de inte själva kan påverka om de ska få vara i verksamheten eftersom platsen är villkorad vårdnadshavares sysselsättning.

Ämnesord: fritidshem, barns perspektiv, barnperspektiv, samtalspromenad, sociala relationer, allmänt fritidshem, aktörskap

Förord

Först och främst vill vi rikta ett STORT tack till alla elever som deltagit i studien och gjort den möjlig.

Vi vill även tacka vår handledare Kristina Westlund som varit vår stöttepelare under hela arbetets gång. Utan hennes kloka frågor hade vi inte varit klara än. Detta arbete har varit en stor del av våra liv under många veckors tid. Heltidsstudier varvat med heltidsarbete har gjort att tiden inte riktigt räckt till och vi kommer att behöva kompensera våra familjer för att de nästan varit utan oss under denna period. Tack till våra familjer!

Vår återkommande metafor under examensarbetet har varit att vi har cyklat på en tandemcykel, kedjan har ibland fastnat och då har vi tillsammans varit mekaniker och satt tillbaka kedjan på cykeln igen. Då en tandemcykel enbart har ett styre har den varit vår vägvisare för att hålla oss inom ramen för vårt arbete. Dessutom har vi varvat plats och växelvis dragit varandra framåt när den ena fått mjölksyra.

Arbetet har fått oss båda att skratta högt många gånger och allra högst när vi insåg att vi skrivit “denna forskning är avgörande för fritidshemmet”. Det har varit en givande och fantastisk tid i våra studier och vår förhoppning är att den här studien leder fler än oss vidare i spåren av barns perspektiv.

/ Niclas och Elsa

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte och frågeställning.....	8
2. Litteraturgenomgång.....	9
2.1 Barns perspektiv på fritidshem.....	9
2.2 Fritidshemmets olika villkor	10
2.3 Fritidshemmets sociala arena	11
3. Teoretiskt perspektiv	12
3.1 Barndomssociologiskt perspektiv	12
3.2 Begrepp inom barndomssociologin.....	12
3.2.1 Aktör.....	13
3.2.2 Barnperspektiv och barns perspektiv.....	13
4. Vetenskaplig metod.....	13
4.1 Samtalspromenad	14
4.2 Urval.....	14
4.3 Genomförande.....	15
4.3.1 Före samtalet	15
4.3.2 Under samtalet.....	16
4.3.3 Efter samtalet	16
4.4 Etiska överväganden	17
4.5 Barnvänliga metoder	18
4.6 Analys av empiri	18
4.7 Metoddiskussion	20
5. Resultat	21
5.1 En plats för omsorg	21
5.2 Lek och sociala relationer	22
5.3 En möjlighet till rekreation	24
5.4 Fritidshem är annat än skola	25
5.5 Sammanfattning av resultat.....	27
6. Analys.....	27
7. Diskussion	29
7.1 Slutsats	32

7.2 Vidare forskning.....	33
Referenslista.....	34
Bilaga 1.....	39
Bilaga 2.....	40
Bilaga 3.....	41

1. Inledning

Eleverna i Sverige har idag inte samma rätt att vistas på fritidshem då regler för vilken elev som har tillgång till fritidshemmet skiljer sig åt mellan kommunerna. I en kommun har elever med arbetslösa föräldrar rätt till 10 timmar fritidshem i veckan. I en annan kommun mister eleven sin plats om en förälder blir arbetslös men får vara på fritidshem enstaka dagar om marknadsmässiga skäl finns under arbetslösheten. Det finns kommuner där alla elever erbjuds 4 timmar fritidshem om dagen oavsett vårdnadshavarens sysselsättning. En skälig avgift för fritidshemsplatsen får tas ut av kommunen (SFS 2010:800).

Betänkandet av utredningen om utökad rätt till fritidshem, Allmänt fritidshem och fler elevers tillgång till utveckling, lärande och en meningsfull fritid (SOU 2022:61), lämnades över till regeringen 2022. I utredningen framkommer det att de elever som mest skulle gynnas av att ha en plats på fritidshemmet inte har rätt till den verksamheten. Enligt utredningen (SOU 2022:61) är det elever till arbetslösa, långtidssjukskrivna och de som generellt växer upp i socioekonomiska svårigheter som inte får ta del av det sociala sammanhang som fritidshemmet erbjuder. Vidare trycker utredningen på att ingen elev ska behöva sluta på fritidshem för att en vårdnadshavarens sysselsättning förändras, fritidshemmet ska vara utbildning på elevens villkor.

Syftet med SOU 2022:61 är att minska skillnaden mellan elevernas förutsättningar oavsett livsvillkor och att lyfta fritidshemmet som en viktig samhällsresurs för alla elever oavsett bakgrund. Utredarna anser att det framgår av lag och utredningens förarbete att fritidshemmet är till för elevens egen skull, men att det inte står så uttryckligen. Utredningen har haft "*barnets bästa*" (SOU 2022:61, s. 51) i fokus men vad det begreppet innebär är en tolkningsfråga. Enligt Skollagen (2010:800) och förarbetet i utredningen (SOU 2022:61) framgår det att fritidshemmet är till för elevens egen skull men detta uttrycks inte explicit. I denna studie får ni ta del av några elevers perspektiv på fritidshemsverksamheten.

1.1 Bakgrund

Läsåret 22/23 var 82,9% av eleverna i åldern 6 – 9 år inskrivna på fritidshem (Skolverket, 2023). Om man ser utifrån alla elever i åldern 6–12 år så är 55,6% av eleverna inskrivna i fritidshemmets verksamhet. I *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* [Lgr22] (2022) del ett framkommer det att skolans uppdrag är att mellan de pedagogiska synsätten i fritidshem, skola samt förskoleklassen ska det ske ett ömsesidigt möte för att berika lärande och utveckling hos eleven. Det är även tydligt att lärarna i de olika yrkeskategorierna ska samverka och utbyta kunskaper samt erfarenheter för att skapa och ge eleverna sammanhang, kontinuitet och progression i elevens lärande och utveckling. Vidare framkommer det att rektorns ansvar är att se till att samarbetsformer mellan förskoleklass, fritidshem och skola utvecklas för att på så sätt kunna stödja elevens utveckling och lärande. Undervisningen i fritidshemmet “ska ge eleverna möjlighet att utveckla goda kamratrelationer samt känna tillhörighet och trygghet i elevgruppen. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla och pröva identiteter och uppfattningar i möte och samspel med andra” (Lgr22, 2022, s.25).

Rätten till fritidshem styrs utifrån vårdnadshavarens förvärvsarbete eller studier. På grund av att vårdnadshavare är föräldralediga, arbetslösa eller inte betalar fritidshemsavgiften kan elevens rätt till en fritidshemsplats upphöra. Eleven kan ha rätt till fritidshem om det finns särskilda skäl utifrån familjens situation i övrigt eller om eleven själv har behov av särskilt stöd i sin utveckling. Det är då upp till varje enskild huvudman att besluta om detta (SFS 2010:800, 14 kap. 4–7 §). Det framkommer i en utvärdering som Skolverket (2018) har genomfört att ungefär 17% av de kommunala skolhuvudmännen erbjuder en plats på fritidshem till elever vars vårdnadshavare är arbetslösa eller föräldralediga. Utvärderingen visar att de elever som inte har tillgång till fritidshemmet riskerar att inte få del av den sociala gemenskapen och undervisningen som erbjuds på fritidshemmet på grund av att deltagandet är villkorat vårdnadshavares sysselsättning. I underökningens enkätsvar är det tydligt att huvudmän och rektorer tolkar elevens egen rätt till fritidshem på olika sätt (Skolverket, 2018).

FN:s konvention om barnets rättigheter (UNICEF Sverige, 2021), barnkonventionen, som blev en del av svensk lag i januari 2020 innehåller artiklar som rör barns rättigheter. Artikel 31 *barns rätt till lek, vila och fritid* samt artikel 12 *barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad* är två artiklar relevanta för vår studie. Arnér och Tellgren (2006) menar att samtalet mellan vuxna och barn är viktigt och att som vuxen lyssna på vad barnet säger. Fritidshemmet har en betydande roll för samhället och dess utveckling i den grad att fritidshemmet är en stödjande miljö i ett hälsofrämjande perspektiv (Jacobsson, 2017). Ekonomiska skillnader kan vara en bidragande faktor till att vissa elever inte har möjlighet till att vistas på fritidshemmen.

Vi har valt att benämna barnen i studien som elever. Detta för att förtydliga att de är deltagare i grundskolans utbildning. Begreppet barn används i referenser och vi har då valt att använda författarnas egna ord och begrepp.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att undersöka vad elever som inte har rätt till fritidshemsplacering har för uppfattningar om fritidshem.

För att få svar på syftet ställer vi oss frågan:

- Hur beskriver elever som inte har rätt till en fritidshemsplats sina upplevelser och erfarenheter av fritidshem?

2. Litteraturgenomgång

Här presenterar vi forskning samt litteratur som är relevant för vår studie. Då forskning om elever som inte går på fritidshem är begränsad har vi valt att ta med forskning där elevens röst om fritidshem framkommer. Litteraturgenomgången är indelad i tre underrubriker: barns perspektiv på fritidshem, fritidshemmets olika villkor och avslutningsvis fritidshemmets sociala arena.

2.1 Barns perspektiv på fritidshem

I en australiensisk artikel om vad elever tycker om fritidshem (Simoncini et al, 2015) så var det viktigaste resultatet att eleverna inte bara såg fritidshemmet som en utfyllnad mellan skola och hem. Eleverna såg fritidshemmet som en plats att leka, träffa kompisar och vara med i aktiviteter (Simoncini et al, 2015). Forskningsresultatet (Simoncini et al, 2015) visar att eleverna ser fritidshemmet som ett sammanhang där de utvecklar färdigheter och kompetenser. Aktiviteter var det bästa och leken var det näst bästa som svar på frågan vad som är det bästa med fritidshem. Eleverna i den isländska forskningen som Pálsdóttir (2012) genomförde ansåg att fritidshem inte riktigt var som ett hem men ändå ersatte det till viss del. Eleverna uttryckte att det var skillnad mellan skola och fritidshem. I skolan är det fokus på kunskap medan i fritidshem är leken i centrum. Att vara med kompisar är dock lika viktigt under både skoltid, fritidshemstid och egen fritid. Pálsdóttir (2012) menar att elevens vardag behöver ses ur ett holistiskt perspektiv där skola, fritidshem och hem är delar av en helhet. Elevens egen röst är viktig för att förstå hur eleven lyckas få ihop alla delarna till en, för just den eleven, fungerande helhet (Pálsdóttir, 2012). Lago och Elvstrand (2022) synliggör elever som av olika anledningar slutat på fritidshemmet. Eleverna uttrycker att det är både positivt och vemodigt att sluta i verksamheten. Samtidigt poängteras att fritidshemmet är en trygg plats där eleverna blir omhändertagna av pedagoger med styrda och fria aktiviteter. Eleverna förklarar att fritidshemmet erbjuder möjligheter till aktiviteter och relationer. Samtidigt som hemmet beskrivs som en plats där eleven har mer inflytande på valda aktiviteter och kan styra sina vänskaper utifrån den egna befogenheten. Fritidshemmet framstår för eleverna

som en vuxenkontrollerad plats med både fördelar och nackdelar där de blir omhändertagna och får möjlighet till stöd i aktiviteter. Eleverna uttrycker att ägandet av tiden och att aktivt kunna påverka den är viktigt (Lago & Elvstrand, 2022).

I en irländsk studie (Department of children and youth affairs, 2017) om barns fritid betonade många barn att det viktigaste var att få leka med sina kompisar oavsett om det skedde på den egna fritiden eller i fritidshemmets verksamhet. Barnen pratade om lek med kompisar, aktiviteter och utomhuslek. Regler och begränsande aktiviteter var några av svaren på frågan vad de inte gillade med sin dag efter att skolan slutat. Barnen uttryckte också att de ville ta det lugnt med sina egna saker, i sina egna rum utan att störas av andra barn och vuxna. Barnen fick frågan hur en perfekt eftermiddag såg ut och leken vann överlägset. Digitala spel, utomhusaktiviteter och att umgås med kompisar ingick i studiens begrepp om lek (Department of children and youth affairs, 2017).

2.2 Fritidshemmets olika villkor

Simoncini et al. (2015) visar i sin forskning att eleverna i fritidshem får tillgång till aktiviteter, lek och stora möjligheter att vara med kompisar. Verksamheten ger även chans till nya sociala relationer. Den tid som eleverna befinner sig i fritidshem bidrar till elevens sociala, emotionella, fysiska och kognitiva utveckling. Fritidshemmets status som tjänst för föräldrar bör förändras till att ses som en möjlighet för elevernas utveckling (Simoncini et al, 2015).

Andishmand (2017) ifrågasätter fritidshemmets möjligheter att kompensera för ojämlikheter i elevers uppväxtvillkor. Fritidshemmet ska erbjuda en likvärdig utbildning oavsett var i landet eleven befinner sig men det försvåras av faktorer som boendesegregation, hur skolan är organiserad, tillgång till behörig personal, fria skolval och barngruppens storlek. Hjalmarsson och Odenbring (2019) diskuterar i sin artikel att fritidshemmet kan kompensera hemmet för de elever som har mindre ekonomiskt kapital att delta i fritidsaktiviteter. Fritidshemmet anordnar aktiviteter, lånar ut kläder så eleverna kan delta på lika villkor och ser till att eleverna får mellanmål. Pedagoger som jobbar i förorten vill kunna

kompensera för det eleverna saknar i sina hemmiljöer men den geografiska platsen som fritidshemmet ligger på har betydelse för hur detta kan göras. Andishmand (2017) visar i sin studie att utifrån fritidshemmets geografiska placering tillskrivs det olika lokala villkor. Förortens fritidshem beskrivs som strukturerat och med mer betoning på det kompletterande uppdraget än landsbygdens fritidshem. Fritidshemmet på landsbygden beskrivs som tryggt med fin gemenskap och mer förutsägbart då eleverna oftare åker skolbuss eller blir hämtade av vårdnadshavare än elever i förorten. Ur ett socialt jämlikhetsperspektiv har fritidshemmets likvärdighet ökat under de senaste decennierna men det är fortfarande barn som utesluts från fritidshemsverksamheten. Elever vars vårdnadshavare är arbetslösa, ekonomiskt utsatta eller föräldralediga utesluts. Fritidshemmet ses inte som en rättighet för barnet utan en service som är till för vårdnadshavare (Andishmand, 2017).

2.3 Fritidshemmets sociala arena

Andishmand (2017) menar att fritidshemmets förutsättningar har stor betydelse för elevens möjlighet till att utveckla sina sociala relationer. Stora elevgrupper gör att arbetet med sociala relationer och att utgå ifrån elevernas intressen samt behov inte kan tillgodoses i den utsträckning som önskas. Fritidshemmet kan vara en plats att upprätthålla sociala relationer skapade under skoltid men samtidigt ett hinder om eleverna har olika närvarotider eller om verksamhetens strukturella villkor är ett hinder i sig (Lago & Elvstrand, 2016). Det förekommer lokala regler för vem som är berättigad till fritidshem och skolskjuts begränsar elevernas möjligheter att leka med varandra direkt efter skolan. Ett samband mellan elevernas sociala och etniska bakgrund och geografisk plats visar sig i närvaron på fritidshemmet. Närvaron är högre under loven på de platser där hemmen har svagare ekonomi eller mindre sociala nätverk (Andishmand, 2017).

Pálsdóttirs (2012) forskning som genomfördes på Island visar att eleverna har möjlighet att utveckla sitt sociala lärande på fritidshemmet där kamratrelationer befästs och möjligheter till nya relationer skapas. Just kamratrelationer och status i gruppen är viktiga delar för elevernas känsla att höra till. Eleverna anser att tiden på fritidshemmet ger dem möjlighet att leka med sina kompisar och delta i

aktiviteter som de annars inte hade provat (Pálsdóttir, 2012; Simoncini et al, 2015). Fritidshem på Island har över tid blivit en plats för elever att socialisera och skapa mening i stället för i hemmet. Skolans lärare lade inte samma tyngd på det sociala lärandet som lärarna i fritidshemmet. Pálsdóttirs (2012) studie ger belägg för att de barn som deltar i fritidsverksamheten i Reykjavik får ett socialt lärande som stödjer de övergripande målen i skolan.

3. Teoretiskt perspektiv

Vi har valt att använda ett barndomssociologiskt perspektiv och med hjälp av begreppen aktör, barnperspektiv och barns perspektiv synliggöra och lyfta fram elevernas röster i studien.

3.1 Barndomssociologiskt perspektiv

Det barndomssociologiska perspektivet innebär att barn ska ses som en social grupp med egen rätt (James & Prout, 1990), där barndom, barn och samhälle är tre viktiga aspekter som barndomssociologin riktar sig emot (Sommer et al., 2011). Studier som görs inom barndomssociologin kan ta tre inriktningar. Den första är att studien handlar *om barn*. Den andra inriktningen är att studien verkar *för barn* samt den sista inriktningen är att studien görs *med barn* (Holmberg, 2020). Vår studie kommer grunda sig i begreppet *med barn* samt att det kommer resultera i ett barnperspektiv *om barn*. Studien sker i direkt kontakt med den miljö där barnen vistas och analyseras utifrån barnets ståndpunkt och den verklighet barnen befinner sig i vilket Halldén (2007) menar har betydande roll då vi lyssnar samt analyserar barnens berättande. Inom barndomssociologin är ålder och erfarenhet irrelevant när barnet och barndomen studeras utifrån sin egen rätt. Det som är relevant inom barndomssociologin är barnets egen värld som hen just befinner sig inom. (Holmberg, 2020).

3.2 Begrepp inom barndomssociologin

Här redogör vi för begrepp som är centrala för denna studie; aktör, barnperspektiv och barns perspektiv. Dessa begrepp ligger till grund för studiens analys.

3.2.1 Aktör

Redan vid födseln är barnet en aktör och påverkar omgivningen med sin blotta närvaro (Kuczynski & De Mol, 2015). Disa Bergnehr (2019) menar att frågan om barns aktörskap behöver ställas i studier där begreppen barnperspektiv och barns perspektiv används. En elev påverkar andra och har inflytande på sin omgivning men blir också själv påverkad och influerad. Aktörskap behöver undersökas ur olika perspektiv av aktör; elevers påverkan och elevers inflytande. Inflytande är när barnet aktivt är involverad själv och har inflytande över konstruktionen av sitt liv medan påverkan alltid finns där. Barnets erfarenheter och tankar har en betydande roll och aktörskapet innefattar att barnet konstruerar och styr den egna livsvärlden (James & Prout, 1990).

3.2.2 Barnperspektiv och barns perspektiv

Barnperspektiv samt *barns perspektiv* är två skilda perspektiv (Arnér & Tellgren, 2006). Inom *barnperspektivet* är det vuxnas uppmärksamhet för att förstå barns uppfattningar, erfarenheter och handlingar. Vuxna kan uttrycka detta som att de ser till barnets bästa. Strävan för de vuxna är att försöka skapa en förståelse för *barns perspektiv*. Begreppet barnperspektiv innefattar att se barnet som en egen individ och vad det innebär att vara barn i en specifik tid och rum. Barndomssociologiska forskare började använda begreppet barnperspektiv samtidigt som barns rätt antogs i FN:s konvention (Holmberg, 2020). Begreppet *barns perspektiv* förklaras genom att det är barnets förståelse, uppfattningar och erfarenheter sett ur barnens egna ögon (Arnér & Tellgren, 2006). En vuxen har möjlighet att ta del av samt synliggöra ett barns perspektiv, men aldrig inta ett barns perspektiv (Dahl, 2013; Holmberg, 2020). Det är *barns perspektiv* vuxna försöker förstå genom barnperspektivet (Sommer et al., 2011).

4. Vetenskaplig metod

Med samtalspromenader som metod har vi genomfört en kvalitativ studie med semistrukturerade intervjufrågor. Då studien genomförs med barn anser vi att denna metod är lämplig då studien undersöker elevens uppfattning. Den

kvalitativa ansatsen är lämplig då vi vill ha fokus på elevernas mening och innebörd kring forskningsområdet (Alvehus, 2023). Meningen och innebörden vill vi synliggöra med elevernas egna röster, det vill säga ett barns perspektiv.

4.1 Samtalspromenad

Samtalspromenad (Klerfelt & Haglund, 2014) bygger på Haudrup Christensens (2004) walk-and-talk-metod där deltagaren är den som leder forskaren till olika platser och samtalet sker under promenaden. Vi önskade att komma nära elevens egna perspektiv och denna metod skapade större förutsättningar än vid en traditionell intervju (Klerfelt, 2016). Användandet av samtalspromenader är ett sätt att ge eleven kontrollen över samtalets innehåll (Klerfelt & Haglund, 2011) och överbrygga vissa maktförhållanden mellan elev och vuxen speciellt om det sker i en för barnet känd miljö (Kvale & Brinkmann, 2014). Frågeprincipen under promenaderna har liknats vid en semistrukturerad intervju vilket innebär att vi har haft färdiga frågor (Bilaga 1) med flexibel ordningsföljd (Denscombe, 2018). Då vi önskade utvecklade och öppna svar passar denna metod då eleven gavs mer utrymme att utveckla samt förtydliga sina svar. Under mötet med eleven behövde vi som samtalsledare se till att vi tillsammans byggde upp samtalet för att det skulle bli meningsfullt samt för att samtalet skulle bli sammanhängande med studien (Patel & Davidsson, 2019). Vi som studenter anser att denna samtalsmetod varit lämplig då vi vill synliggöra elevens röst i studien kring fritidshemmet.

4.2 Urval

I vår studie har ett subjektivt urval använts, det vill säga att vi som studenter "handplockat" informanter (Denscombe, 2018) som vi vet har privilegierad information, aktuella för att kunna besvara vår forskningsfråga. Med privilegierad information menas att tilltänkta informanter ses som nyckelpersoner med särskilt värdefull information om forskningsämnet (Denscombe, 2018). Eftersom vår studie riktar sig mot en specifik grupp, de elever som inte har rätt att gå på fritidshemmet, har urvalet riktats till de elever som har arbetslösa eller föräldralediga vårdnadshavare. Utöver det subjektiva urvalet har ett bekvämlighetsurval gjorts. Detta för att vi som studenter har haft begränsat med

tid för att genomföra studien (Denscombe, 2018). Urval av informanter fördelades lika mellan två fritidshem på olika geografiska platser. För att nå de specifika informanterna har vi i vår studie valt att kontakta fritidshem som vi sedan tidigare har kännedom om. Ur ett etiskt perspektiv kan det ses som problematiskt men Haudrup Christensen (2014) trycker på hur viktigt det är med en etablerad relation med informanten för att kunna undersöka barns perspektiv. Enligt hennes erfarenheter framkommer det att barn lättare öppnar upp sig för en person som barnet har en relation till. I studien har vi samtalat med åtta elever i åldrarna 6 - 9 år. En del av informanterna i vår studie har ingen erfarenhet av fritidshem, men har varit i lokalerna tidigare eftersom de delas med bland annat förskoleklass medan andra informanter gått på fritidshemmet tidigare men av olika anledningar inte har rätten till verksamheten idag.

Fortsättningsvis kommer informanterna i vår studie att benämnas elever.

4.3 Genomförande

Här går vi igenom hur vi gått till väga för att genomföra våra samtalspromenader. Genomförandet är uppdelat i före, under och efter samtalet för att förtydliga processen.

4.3.1 Före samtalet

Innan samtalen genomfördes kontaktades rektorerna på de tilltänkta fritidshemmen. Eleverna och vårdnadshavarna fick information om studien i olika steg, vilket rekommenderas när man ska göra en kvalitativ studie (Patel & Davidsson, 2019). Missivbrev (Bilaga 2) och samtyckesblankett (Bilaga 3) skickades ut till vårdnadshavare där syftet med studien beskrevs. Eleverna har muntligt och på ett språkligt anpassat sätt delgetts information av oss studenter. När vårdnadshavare och elev sedan har gett sitt samtycke återfick vi en påskriven samtyckesblankett med vårdnadshavarnas underskrifter. Det framkom tydligt att eleverna kan dra tillbaka sitt samtycke när som helst under arbetets gång om det önskas. Tid för det fysiska samtalet skedde i samråd med vårdnadshavare och elev. Innan samtalet startade gavs samtyckesinformationen muntligt återigen till eleven.

4.3.2 Under samtalet

Insamling av empiri med samtalspromenader som metod har skett i och runt fritidshemmets lokaler. Samtalen spelades in med hjälp av iPad försatt i flygplansläge. Skyltar med texten "samtal pågår" sattes upp på handtagen till fritidshemmet för att minimera risken för att bli störda under pågående samtal. Under samtalet har några förbestämda frågor ställts och under samtalet har fokus varit att få eleven att berätta och utveckla sina svar. Kvale och Brinkman (2014) beskriver intervjun som ett forskningsverktyg där forskarens förmåga att fånga upp svaret och se dess möjlighet som avgörande. Som samtalsledare behövde vi vara lyhörda och ha ett genuint samspel med eleverna, likväl som att samtalet flöt på i en bra rytm under samtalets gång (Patel & Davidsson, 2019). Detta togs i beaktande då det i intervjuer kan uppstå känslor och uttryck i kroppsspråk vilket även det kan lyftas in i studien (Patel & Davidsson, 2019). Informanten var utgångspunkten, det vill säga eleven, därav ligger det i studiens fokus att få fram elevens uppfattningar, idéer och resonemang kring fritidshemmet (Denscombe, 2018). Samtalspromenaden avslutades genom att vi tackade eleven för deltagandet.

4.3.3 Efter samtalet

Samtalspromenaderna blev ljudinspelade för att sedan transkriberas. Elevernas namn är fingerade i transkriberingarna för att skydda elevens identitet.

En påverkan på samtalsunderlaget kan ske vid transkribering eftersom mycket av det vi säger sitter i kroppsspråk, mimik och gester (Patel & Davidsson, 2019). Det är av vikt för validiteten att vi studenter är medvetna om vår påverkan på forskningsmaterialet (Kvale & Brinkman, 2014) då samtalet i denna studie är ett forskningsverktyg. Genom att starta upp arbetet med transkribering och analys direkt efter samtalstillfället menar Patel och Davidsson (2019) är positivt eftersom det finns färskt i minnet. Dessutom kan vi få nya idéer och infallsvinklar om hur nästa samtal kan ta form.

4.4 Etiska överväganden

Inför studien har vi vid utformningen av frågorna funderat mycket på hur vi ska förhålla oss till elevernas svar och hur vi ska utforma våra följdfrågor i samtalspromenaderna. För att få fram mer empiri om aktörskap i samtalen krävs frågor men dessa frågor ska också vara etiskt korrekta och inte vara till fördel för fritidshemmet. Vad vi kan fråga påverkar i sin tur vad vi kan få för resultat.

Vi följer de fyra huvudkraven från Vetenskapsrådet (2017) om etikregler; *informationskravet* där vårdnadshavarna får en djupare information om forskningens syfte, eleverna kommer att ges information om studien och dess syfte som är anpassad för elevens ålder. *Samtyckeskravet* vilket innebär att vårdnadshavarna kommer att ge skriftligt samtycke till att deras barn får medverka i studien. Eleven själv behöver ge samtycke via en muntlig dialog med oss studenter. Då vi i vår studie riktar oss till elever i åldrarna 6 - 9 år är det genom vårdnadshavarna vi söker skriftligt samtycke och eleverna ger muntligt samtycket för att delta i studien. *Konfidentialitetskravet* är säkerställt genom att vi hanterar personuppgifter och känsligt material på ett säkert sätt. Till exempel har ljudinspelningar sparats på iPad i flygplansläge och raderats innan detta läge slogs av. Elevernas namn är fingerade i studien. Genom Högskolan Kristianstad har en GDPR anmälan upprättats. Det fjärde och sista huvudkravet från Vetenskapsrådet är *nyttjandekravet* det innefattar att vi enbart använder data som vi samlar in till studiens ändamål. Vi studenter ger eleverna den information som klargör studiens syfte och att ett samtycke ges. Eleven själv avgör om hen vill delta utifrån att vårdnadshavare godkänt medverkan.

Källström (2022) belyser att barn som informanter i studenters examensarbeten inte är skyddade på samma sätt som om forskare hade genomfört arbetet i forskning. Att forska med barn innebär alltid en maktasymmetri och det är viktigt att studenten reflekterar över konsekvenserna av detta under hela arbetets process (Kvale & Brinkmann, 2014; Källström, 2022). I studien kommer vi därför att se oss som forskare och följa de etiska principerna för forskning. Detta innebär att vi som studenter har tillförlitlighet, ärlighet, respekt och ansvar vilket framkommer i All European Academies (ALLES, 2018). Med tillförlitlighet kommer vi att

säkerställa studiens kvalitet vilket kommer att genomsyra upplägget, metoden och analysen av forskningsområdet. Med ärlighet kommer vi på ett objektivt sätt genomföra och informera om studien på ett öppet sätt. Med respekt för deltagarna i studien se till att det finns samtycke mellan elever och studenter vilket kommer att vara skriftligt (ALLES, 2018). Vi som studenter har skyldighet att ta stort ansvar för studien från start till publicering.

4.5 Barnvänliga metoder

De etiska aspekterna i vår studie ligger till grund för att eleven ska känna sig tillfreds och att deltagandet i studien är behagligt. Vi erbjöd eleven frukt och tillgång till papper och pennor. Att rita kan vara ett sätt för eleven att känna sig trygg med oss som samtalspartner (Kvale & Brinkmann, 2014). Genom öppna frågor ger vi eleven möjlighet till att utveckla sina svar och vi informerar eleven om att det inte finns några givna svar så som rätt och fel innan samtalet startar (Källström & Andersson Bruck, 2017).

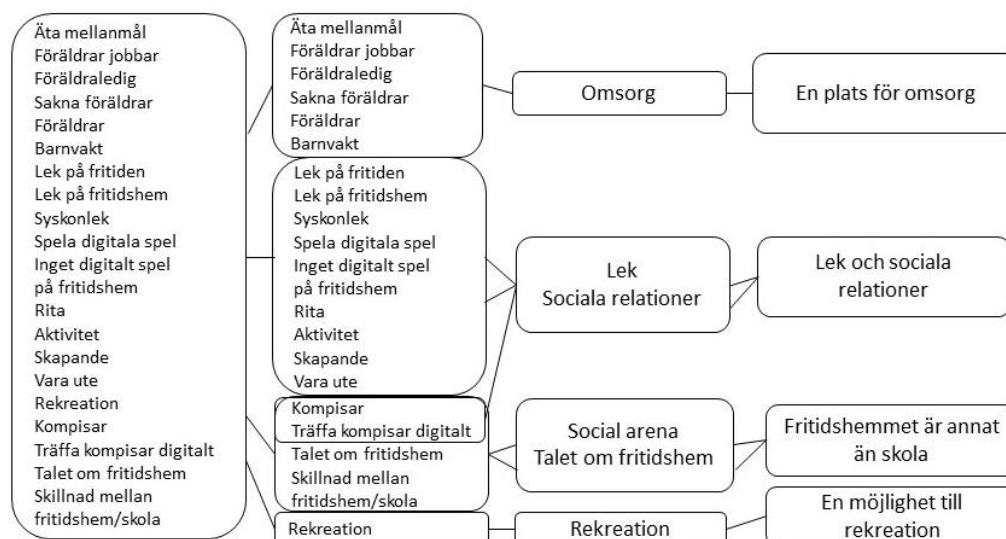
Frågorna i samtalet har ett anpassat språk så att eleverna förstår frågorna. Eleverna kommer inte att missgynnas av frågorna som att eleven känner obehag eller känner sig dum (Källström & Andersson Bruck, 2017), dessa frågor samt svaren kommer vara relevanta och användbara i vår studie om elevernas uppfattning om fritidsverksamheten.

4.6 Analys av empiri

I studien användes en tematisk analys med en öppen ansats av allt material som samlats in vid samtalspromenaderna. Den tematiska analysen skedde i flera steg inspirerade av Braun & Clarke (2022).

Steg ett innebar att vi som studenter bekantade oss med vårt insamlade material genom att först läsa transkriberingarna, sedan lyssna på inspelningarna och efter det närläsa materialet igen. Under processen har vi markerat och antecknat sådant som vi funnit intressant utifrån forskningsfrågan om upplevelsen och erfarenheten av fritidshem hos de elever som inte har rätt till en fritidshemsplats.

Steg två innebar att vi påbörjade kodning av materialet. En digital kodning har gjorts till en början för att underlätta då vi som studenter bor på olika platser i landet. Materialet kodades även i pappersutskrifter för att se om det upptäcktes något mer. Dessa medtogs när vi träffades fysiskt.

Figur 1. Visar steg tre till sex i tematiska analysen.

I steg tre samlade vi ihop vår kodade data, vilket gav oss tjugotvå olika kodningsgrupper. Dessa kodningsgrupper sorterade vi till fyra olika teman. Vi slog ihop kodningen till fyra huvudteman; omsorg, leken och sociala relationer, rekreation samt talet om fritidshemmet.

I steg fyra utvecklades och granskades dessa teman för att kontrollera att de viktigaste mönstren håller i förhållande till forskningsfrågan. Därefter fick varje tema en passande rubrik. Kodgrupperna i steg tre och fyra förtydligas tillsammans med de teman som togs fram i steg fem och sex (figur 1).

I steg fem har dessa huvudteman avgränsats där de fyra teman som vi valt att rikta in oss på är omsorg där elevens berättande påvisar fritidshemmets plats och betydelse för eleverna. Leken vilket i vår studie kan se en skillnad mellan lek under fritidshemmet samt leken på annan plats och sociala relationer. Den sociala arenan innefattar elevernas uttryckta erfarenheter om hur den sociala arenan ser ut samt vikten av relationer och hur relationer skiljer sig åt. I talet om fritidshem

berättar eleverna om skillnaderna mellan skola och fritidshemmets verksamhet. Rekreation är det fjärde huvudtemat som framkommer i vår studie där eleverna beskriver vikten av att få rekreation på olika sätt samt fritidshemmet är annat än skola där eleverna såg stor skillnad på skola samt fritidsverksamheten.

Sista momentet innefattar att vi som studenter skrivit och reducerat vårt material. Vi har skrivit ihop elevernas berättande till en sammanhängande text i de fyra huvudteman vilket ger oss vår slutgiltiga produkt, vi arbetade med detaljer kring texten för att få fram elevernas röster.

4.7 Metoddiskussion

Utgångspunkten var att göra samtalspromenader i fritidshemmets lokaler. Problematik fanns då dessa lokaler används under hela dagen av både skola och fritidshem. Under lunchrasten fick vi tillgång till lokalen då vi ensamma kunna spela in vårt samtal. Vid två tillfällen blev vi störda av städpersonal eller lärare som behövde plåster. Samtalen med eleverna skulle ske under promenader i fritidshemslokalerna. I flera fall tog eleverna initiativ till att sitta vid ett bord eller i soffan vilket ledde till att promenaden blev mer likt en intervju i stället. Vi anser att det inte påverkat studien negativt då eleven och studenten satt och ritade samt åt frukt medan samtalet flöt på även om det inte blev som vi tänkt. Samtalen skedde i fritidshemmets lokaler vilket vi i vår studie anser var till hjälp för att föra samtalet vidare än om vi haft en intervju och suttit i ett kallt rum med stolar ansikte mot ansikte. Att kunna hålla i ett bra samtal kräver mycket övning för att veta vilka följdfrågor som kan tänkas vara de rätta att ställa. Här var vi rädda att ställa fel frågor ur ett etiskt perspektiv. Eftersom eleverna inte går på fritidshem så ville vi ställa följdfrågor som inte fick eleven att tänka att fritidshem är ett bättre alternativ till hemmet. Detta gjorde att följdfrågor ibland uteblev av rädsla att samtalet skulle ta fel riktning i förhållande till etiken. Om vi hade gjort om denna studie så hade vi genomfört en pilotstudie innan som förberedelse. Frågornas semistruktur gör att det inte går att vara helt förberedd på hur samtalen utvecklas utan en stor flexibilitet krävs av oss studenter.

5. Resultat

Här redovisas tematiska analysens resultat av de transkriberade samtalspromenaderna. Det insamlade materialet resulterade i fyra olika teman som har fått följande namn; omsorg – En Plats för omsorg, leken – Lek och sociala relationer, rekreation – En möjlighet till rekreation och talet om fritidshemmet – Fritidshem är annat än skola. Begreppet fritids förekommer då det är eleverna själva som berättar.

5.1 En plats för omsorg

Flera av eleverna svarar att det är när föräldrarna *jobbar länge* som eleverna får vara på fritidshem. Nils berättar att hans bästa kompis mamma jobbar men kan ändå hämta kompisen när skolan slutar. Nils själv får inte vara på fritids för att hans mamma är hemma med lillasyster men snart är hon ett år och då får Nils en plats på fritidshem. Det ser han fram emot samtidigt som han kommer att sakna sina föräldrar. Saras mamma är också hemma med syskon och Sara fick sin fritidshemsplats uppsagd mot sin vilja. Sara berättar att fritids är som en barnvakt som ser till att busiga barn sköter sig. Om inte fritidshem fanns skulle hon behöva en barnvakt eller ett storasyskon som kunde se efter henne. Sara förklarar för intervjuaren varför eleverna går på fritidshemmet.

Sara: “[...]för att föräldrarna jobbar ju lite längre dom kan ju inte va typ själva hemma[...]

Bryan berättar att när skolan slutar brukar han antingen gå hem till sina kusiner eller så är han bara hemma. Han berättar att anledningen till att barn inte är på fritidshemmet är för att mamman är mammaledig. Han förtydligar genom att berätta att mamman kanske har ett litet barn som inte får gå på dagis än. Då kan man gå hem direkt efter skolan men om mamma inte är hemma får man vara kvar på skolan. Det framkommer även i samtalet med Bryan att en ytterligare anledning till att barn vistas på fritidshemmet är på grund av att föräldrarna behöver vara någonstans som är viktigt och då kan barnen vara på fritidshem tills att föräldrarna hämtar en.

I samtalet med Mikael beskriver han att anledningen till att han inte längre är på fritidshem är på grund av att mamma inte arbetar och han berättar även att han har en lillasyster. Det framkommer att föräldrarnas sysselsättning är anledningen till att barn är på fritidshemmet. Fritidshemmet beskrivs av Mikael som ett ställe där man kan leka samt att man kan vara ute med sina kompisar. Mikael vet att eleverna äter mellanmål på fritidshemmet. När Mikael pratade om vad han tror att man gör på fritidshemmet leder samtalet till om han tror att man gör andra saker utöver att eleverna leker.

Mikael: *“Aaa ibland man går såklart till mellis.”*

Intervjuaren blir nyfiken på vad mellis är för något.

Mikael: *“Man ska äta lite så man klarar sig lite till när man går hem.”*

Det framkommer under samtalet att ibland brukar Mikael leka med en klasskamrat, men att Mikael brukar få vänta tills eleverna ätit färdigt mellanmålet och då blev klasskompisen hämtad och de kunde leka med varandra. Mikael menar att förut så kunde kompisarna leka direkt efter skolan då kompiserna inte heller gick på fritidshemmet.

5.2 Lek och sociala relationer

Flera elever berättar att leken är central i fritidshemmets verksamhet. De ser möjligheten att leka tillsammans inne på fritidshemmet men även ute på skolgården. Fritidshemmet beskrivs som en verksamhet där barnen har ett större utbud av varierade aktiviteter blandat med den fria leken jämfört med skolan. När William gick i förskoleklass och årskurs ett gick William på fritidshem. Han berättar att när han gick på fritidshem så kunde man leka med Lego eller Plus Plus. Det framkommer även att fritids brukade använda klassrummen under eftermiddagarna. Att man fick lyssna på musik ansåg William var något extra som skedde på fritids.

När Mikael förklarade vad han tror att man gör på fritids så var det uppenbart att man leker. Man får leka med vad man vill men han säger att det är viktigt att städa efter sig för annars kan det komma kackerlackor. Mikael ser på väggarna att det hänger skapande och i samtalet kommer det fram att det är eleverna på fritids som gjort dem. På fritidshemmet är leken fri och tillgång till att spela spel och att kunna rita. Maja tänker att på fritids så får man leka med vad man vill och att man tillsammans med sina vänner beslutar om vad man ska leka med och vilka aktiviteter man vill göra.

Malin vet att man får leka mer på fritids än i skolan. I samtalet kommer hon på att flera kompisar går på fritids och därför skulle det vara roligt att börja igen. Efter att Malin frågat om det är många som går på fritids funderar hon och säger sedan

Malin: "Jag undrar varför jag fick sluta bara för att min lillebror föddes."

Intervjuare: *aa*

Malin: "Jag tycker det var tråkigt att sluta. Har de flesta saknat mig?"

Malin förtydligar att det är roligt att hon får träffa kompisarna under skoltiden. Det hade inte varit roligt att behöva sluta skolan också.

Bryan tänker att fritidshemmet har många valmöjligheter där pyssel, rita, läsa, leka och vara ute är några alternativ. Om han gick på fritidshem skulle han kolla på iPad och vara ute med sina vänner. William beskriver att när han går hem efter skolan brukar han inte ha med sig någon kompis, det händer ibland att han följer med någon vän hem eller att någon vän följer med honom hem. Men för det mesta umgås han med sina två syskon. Bryan berättar att han och hans syster ofta leker hemma. De brukar kolla på mobilen tillsammans. Mikael tycker om att spela spel hemma, både sällskapsspel och digitala spel, med sin syster och mamma. Maja brukar för det mesta leka ensam hemma om hon inte leker med sin pappa eller sin syster. Hon gillar att leka med bilbana och rita. Det framkommer även att tillgång till material kan skilja sig mellan fritidshem och hemmet.

När William berättade att man kan sy och måla på fritidshemmet frågades det om dessa aktiviteter även kunde göras hemma:

William: *“Jag brukar rita inte måla för jag har inga målarfärger, eller jo jag har det men jag har inte papper som jag kan rita på.”*

Intervjuare: *“okej så tänker du att på fritidshemmet så finns det material som man kan använda?”*

William: *“aa.”*

När Stellan går hem efter skolan ritar han gärna eller leker med sin storasyster. Samtalet med Stellan blev mer en lek än ett samtal om intervjufrågorna. Han visade med kroppsspråket att leken var viktigare än att prata och intervjun avslutades innan alla frågor var besvarade.

5.3 En möjlighet till rekreation

Bryan har gått på fritids men fick inte gå kvar på fritids då han fått en lillasyster. Han beskriver att på fritidshemmet kan man sitta i soffan och titta på film. Mikael lyfter också upp att man kan sitta i soffan som står i rummet samt att man kan titta på film. Maja är i det stora fritidsrummet och studenten frågar om hon tror det brukar vara många barn samtidigt inne i detta rum under fritids, Maja menar att hon tror att det är många barn här inne. Det framkommer även att Majas klass brukar använda detta rum under skoldagen för att ha lektioner.

William talar om att på fritids så finns det avskilda rum där man kan leka om man inte vill ha det så högljutt. Dit kan man gå om man vill ha lite lugn och ro. När William går hem brukar han läsa en stund och titta på tv. När Malin kommer hem från skolan tittar hon på Youtube eller spelar Roblox. Det är även dans en dag i veckan som hon ser fram emot. Mikael berättar att han gillar att läsa böcker och att det är något som man kan göra i soffan, han brukar även titta på tv. Bryan säger att det bästa med att inte gå på fritids är:

Bryan: *“Att man får vila sitt huvud [...] och att man har roligt med sina föräldrar och sina syskon.”*

Nils berättar att hemma är mamma upptagen med det lilla syskonet. Han får vänta till lillasyster sover innan han kan spela spel med sin pappa. Nils ser verkligen fram emot att få börja på fritidshem för då får han vara med sina kompisar. Han vill leka och spela fotboll.

5.4 Fritidshem är annat än skola

Skola och fritidshem skiljer sig åt, jättemycket enligt Sara. Det bekräftas av flera elevers svar på vad skillnaden på skola och fritidshem är. I skolan så lär man sig sådant som andra bestämmer att man ska kunna och i fritidshem är det mer fritt och fokus på att göra saker. I skolan räknar man matte och har idrott vilket man inte gör i fritidshem. Sara berättar att i skolan lär man sig konstiga ord som laminärt flöde men på fritids så lär man sig sådant som man inte måste veta men som är roligt ändå. Vidare berättar Sara att man hittar på nya saker varje dag när man är på fritids och i nästa andetag så kommer hon på att det brukar hon göra även nu när hon är hemma. På fritids har man möjlighet att säga till en fröken om det är tråkigt och då kan fröknarna hitta på något, medan i hemmet kanske mamma är upptagen med ett småsyskon. Malins bästa kompis går på fritids och då kan de inte leka på eftermiddagen. Därför ser Malin verkligen fram emot att få börja fritids igen för då kan de leka mer än på rasten i skolan.

Malin: "På fritids så är det mer...fritt. Men man får väl inte gå ut när man vill?"

Friheten är dock begränsad och villkorad av vuxna.

Intervjuare: "Tror du att man spelar Fortnite i fritidshem?"

Nils: "NEPP! Där får man bara ha iPaden till att lära sig matte."

Hemma brukar Nils träffa kompisarna i spelet. Men så beror det ju på hur mycket man får spela för sina föräldrar.

Maja tar upp att det som skiljer skola från fritids är att på fritids så leker man och man får skoja med sina vänner, det kan man även göra under rasten framkommer det sen. Det finns en bokhylla i lokalen som Maja menar är böcker som är till för

när man går på fritids, dem får eleverna inte använda under lektionstid då det oftast sitter på stolarna och arbetar inne i detta rum. Maja uttrycker att hon inte vill gå på fritids utan hon vill gå hem när skolan slutar. Bryan talar om att på fritids får man göra loom bands vilket man inte får göra under skoltiden. Intervjuaren frågar Bryan hur han vet att man gör loom bands på fritids, då framkommer det att Bryan och hans vänner brukar prata om vad som händer på fritids under rasterna. Skillnaden mellan skola och fritids menar han är att på fritids så gör man roliga grejer. Mikael säger att på fritids är det inte lika mycket matematik och ämnen som i skolan.

Intervjuare: *“Men brukar ni ha matematik och svenska och så inne i klassrummet?”*

Maja: *“Massvis!” [...] “Särskilt svenska.”*

Maja tänker efter och sedan förklarar hon att det visst kan förekomma matematik på fritidshemmet i form av spel och när man bygger saker.

Maja uttrycker att det som hon gillar allra mest med att gå hem efter skoldagens slut är att hon då kan leka med vad hon vill.

När William fick frågan om vad fritidshemmet var för något svarade han:

William: *“Att man ska vara trygg och leka tills mammorna och papporna kommer.”*

William har erfarenhet av att gå på fritids tidigare och uttrycker att vara ensam och inte leka med någon är något som inte känns så roligt. Han har själv upplevt det när han gick på fritids. Hans kompisar gick inte på fritids då eftersom de hade småsyskon eller inte hade rätt till fritidsplats, och nu är det ombytta roller.

William lyfter att fritidshemmet hjälpte honom till att bygga nya relationer.

Vidare beskriver William fritidshemmet som en plats för lek och att tillsammans i grupper lära sig nya saker såsom att sy och måla.

5.5 Sammanfattning av resultat

Ur ett barns perspektiv kan anledningen till att elever går på fritidshem vara att vuxna jobbar länge eller är föräldralediga. Fritidshem ses som en barnvakt åt busiga barn som inte får vara hemma själva. Har man fått ett syskon får man inte längre gå kvar på fritids, det berättar flera av eleverna. De flesta eleverna ser fritidshemmet som en plats där leken med kompisar är det viktigaste. Eleverna kan även få hjälp att hitta på något att göra eller lära sig en ny lek. Fritidshemmet ses även som en verksamhet med stor frihet att välja vad man vill göra och som dessutom erbjuder annat material än det som erbjuds hemma. Eleverna säger att fritidshem skiljer sig från skolan genom att inte innehålla utbildning i form av lektioner utan man får lära sig sådant som man inte måste lära sig. Skärmtid är det dock begränsat med och vill man spela spel som Fortnite och Roblox så får man göra det hemma. Hemma kan man vila sitt huvud och leka med sin familj. En del elever uttrycker att de gärna vill gå på fritidshemmet medan en del elever berättar tydligt att de inte vill vara på fritidshemmet utan i stället vill gå direkt hem efter skoldagens slut. Hemma är syskonlek dominerande samt skärmtid vid tv och mobiltelefonen enligt elevernas utsago.

6. Analys

Analysen speglas mot begreppen aktör, barnperspektiv och barns perspektiv vilket är begrepp från barndomssociologin som är betydelsefulla för vår studie. Vår analytiska ansats var induktiv, vilket innebär att vi har tematiserat resultaten utifrån en öppen ansats.

Ur ett barndomssociologiskt perspektiv behöver vi fråga oss om eleven har möjligheten att påverka sitt varande i fritidshem. Barn är lika mycket medlemmar i samhället som vuxna och frågan om var makten över barnets bestämmanderätt hamnar. I vår studie kan vi se att elever både vill och inte vill gå på fritids men äger inte själva rätten att bestämma över detta. Här blir de strukturella villkoren tydliga att det är vuxnas beslut som står över elevens aktörskap. Vi tolkar elevernas svar som att de vill vara i fritidshem för att få tillgång till lek och

gemenskap även om detta i stor utsträckning tillgodoses i hemmet. Hemmet visar sig också inneha strukturella villkor som eleven inte har makten över.

När eleverna fick frågan varför man går på fritids så var svaret givet i de flesta fall; för att vuxna jobbar. Flera elever i studien har förlorat sina platser eftersom de har blivit storasyskon. I resultatet kan vi se att fler elever undrar varför de inte får gå på fritidshem bara för att en förälder är hemma med ett småsyskon.

Eleverna är här inte aktörer i beslutet om de får vara på fritidshemmet eller inte och får finna sig i beslutet utan att kunna påverka. Vi tolkar utifrån resultatet att eleverna ser fritidshemmet som en arena där de skulle kunna umgås och bygga och bibehålla relationer till både elever och vuxna.

Leken är mycket central i elevernas uppfattningar om vad man gör på fritidshemmet. Vi tolkar ur ett barns perspektiv att fritidshemmets verksamhet framställs som en förlängning av skolan, där undervisning i fritidshemmet kan möjliggöra elevernas utveckling. Ur barns perspektiv framkommer det att skolan och fritidsverksamheten har två skilda syften. Eleverna berättar att lektionerna är centrala och man lär sig saker under skoltid medan på fritidshemmet ges eleverna större frihet och ses som aktörer som kan styra över sina val. Tolkningen som vi gör är att eleverna ges större utrymme att använda sitt aktörskap under fritidshemmets verksamhet än i skolan.

Eleverna med erfarenhet av att gå på fritids berättar om möjligheten att ta hjälp av pedagoger i verksamheten för att möjliggöra sociala relationer eller bara få tips på nya aktiviteter. Ur ett barns perspektiv synliggörs föreställningen att fritidshemmet erbjuder aktiviteter av olika slag och former, där eleverna gör aktiva val om de vill delta eller inte. Just det egna valet är relevant och något som eleverna återkommer till i flera intervjuer. Eleverna berättar att de får möjlighet till att pröva och lära sig nya saker tillsammans på fritidshemmet. Detta får de även i viss mån möjlighet till i hemmet men där kan tillgången på material vara begränsad. Eleverna uppfattar att fritidshemmet är mycket friare än skolans verksamhet men att det fortfarande är fritidspedagogerna som bestämmer.

Ur ett barnperspektiv tolkar vi det som att eleverna använder olika skärmar som en form av rekreation och socialt nätverkande. Eleverna har befogenhet att välja vilka spel som de ska spela, umgås på sociala plattformar och tillgängligheten till att aktivt utforma sina aktiviteter utifrån sina egna behov i större utsträckning hemma än i fritidshem. På fritidshemmet är det pedagoger som bestämmer och det finns strukturella villkor att förhålla sig till. På fritidshem är skärmtiden och utbudet av digitala spel begränsat. Så även i hemmet men där har eleven kanske större möjlighet att påverka.

En av anledningarna till att vi valde att skriva om barns perspektiv var utredningen om det allmänna fritidshemmet (SOU 2022:61) och att barns perspektiv i utredningen inte framkommer explicit. Vårt resultat visar att elevernas uppfattning är att de själva inte kan påverka beslutet om fritidshemsplats.

7. Diskussion

Syftet med denna studie var att lyssna in vad eleverna som inte går på fritidshem har för uppfattning om fritidshemmets verksamhet. Här följer en diskussion kring studiens resultat i förhållande till den forskning, styrdokument och litteratur som tidigare nämnts i studien.

Fritidshemmets verksamhet kan erbjuda aktiviteter som eleverna inte annars hade prövat på (Pálsdóttir, 2012; Simoncini et al, 2015). Eleverna som ingick i vår studie samtalande om olika aktiviteter som hände på fritidshemmet så som att eleverna fick lära sig att sy och skapa. Eleverna berättade att tillgången på material skiljer sig åt mellan vad fritidshemmet erbjuder och vilket material som eleverna har tillgång till i hemmet. Fritidshemmet tillhandahåller material för att eleverna ska ha möjlighet till att genomföra olika aktiviteter. Hjalmarsson och Odenbring (2019) diskuterar fritidshemmet som resurs för dem som inte har ekonomiskt kapital, där de menar att fritidshemmet kompenserar hemmet.

I vårt resultat ser vi att eleverna ser möjligheter att både bygga nya och bibehålla gamla relationer i fritidsverksamheten. I Lgr22 (2022) framkommer det att

undervisningen i fritidshemmet ska ge eleverna möjlighet att utveckla sociala relationer och vara en del av en trygg elevgrupp. Det framkommer att eleverna i vår studie umgås med sin familj och sina syskon efter skolan. En elev är tacksam att hon träffar sina kompisar i skolan men undrar om hon är saknad på fritidshem. Hennes kommentar belyser känslan av att ha en grupptillhörighet.

Kamratrelationer och status är viktigt för tillhörigheten i en grupp och Pálsdóttir (2012) menar att fritidshemmet erbjuder ett socialt lärande. Även Andishmand (2017) beskriver att fritidshemmet har stor betydelse för att upprätthålla sociala relationer vilket blev tydligt i vår studie när elever berättar om ensamheten då kompisarna inte går på fritidshemmet eller vice versa. På Island har fritidshemmet blivit en arena där eleverna har möjlighet att socialisera med andra elever samt skapa mening i stället för i hemmet (Pálsdóttir, 2012). Lago & Elvstrand (2016) belyser att elevens sociala relationer är villkorad vuxnas beslut och strukturella villkor oavsett om den sker på fritiden eller i fritidshemmet.

Tillgången till rekreation visar sig vara betydelsefullt för eleverna både i den irländska studien (Department of children and youth affairs, 2017) och den vi genomfört. Studierna visar likheter där eleverna finner det meningsfullt att få rekreation, detta kan ske genom att vila i soffan eller att ha tillgång till eget rum. I den irländska studien framkommer att eleverna visade sig uppskatta att få leka med sina egna leksaker i enskilda rum. I vår studie innefattar rekreation förutom att få vila huvudet i tystnad även lek och aktivitet. Fritidshemmen i Sverige har olika förutsättningar när det kommer till lokaler, behöriga lärare samt gruppstorlekar (Andishmand, 2017). Resultatet i vår studie visar att eleverna ser flera skillnader mellan skola och fritidshem. Eleverna uttrycker att i skolan är det mer ämnesinriktade lektioner som matematik och svenska. På fritidshemmet är leken central och friheten till att få leka med sina vänner och bygga relationer vilket är i linje med den isländska forskningen (Pálsdóttir, 2012) där det också skiljer sig åt mellan skola och fritidshem. Resultatet i hennes forskning visar att eleverna på Island uttrycker att skolan fokuserar mer på kunskap medan leken är det centrala på fritidshemmet. På Island säger eleverna att vara med kompisar är lika viktigt under hela dagen oavsett om det är skola eller fritidshem. Lago och Elvstrand (2022) synliggör med sin forskning att det skiljer sig åt huruvida

eleverna ser positivt eller vemodigt till att inte gå på fritidshemmet. Eleverna i vår studie menar att fritidshemmet ses som en trygg plats där elever befinner sig samtidigt som deras vårdnadshavare är på arbetet. Detta överensstämmer med Lago och Elvstrand (2022), där resultatet pekar mot att fritidshemmet sågs som en trygg plats där eleverna blir omhändertagna av pedagoger.

Studien vi genomfört visar att elevernas uppfattning är att tillgången till lek är obegränsad i fritidshemmet och att eleverna ser sitt ägande av leken som något som självklart. Detta skiljer sig från Lago och Elvstrands (2022) beskrivning där eleverna uttryckte att ägandet av sin fria tid är begränsad och eleverna beskrev att fritidshemmet är starkt vuxenkontrollerat. Skillnaden i resultaten kan bero på att eleverna i vår studie inte besitter den erfarenheten av fritidshemmet eller inte har någon erfarenhet alls av fritidshem, medan Lago och Elvstrand (2022) utgick från elever i årskurs tre som slutat fritidshem. Pálsdóttir (2012) påtalar det holistiska perspektivet kring elevens vardag. Vi håller med henne och tror inte att en plats i fritidshem är den ultimata lösningen. Elevens egen röst om den egna vardagen behöver höras. Vad som är ett positivt alternativ för en elev kan vara mindre positivt för en annan. Det är dock viktigt att fritidshemmets verksamhet är likvärdig i hela landet och att villkoren för en fritidshemsplats är desamma. Vi tänker att fritidshemmet är en verksamhet för elever och inte en tjänst för vårdnadshavare. Fritidshemmet bör vara likvärdigt vart vi än i landet befinner oss, lokalerna anpassade utifrån verksamheten och det bör finnas behöriga lärare. Tidigare nämnd forskning (Department of children and youth affairs, 2017; Pálsdóttir, 2012; Simoncini et al, 2015) påtalar likt vår studie att fritidshemmet har en betydande roll för elevernas sociala relationer.

I utredningen om ett allmänt fritidshem (SOU 2022:61) skrivs det särskilt fram att ett barnperspektiv med fokus på barnets bästa har använts. Vi anser att elevernas egna röster saknas i utredningen och vill därmed lyfta fram dem i vår studie. Utredningen (SOU 2022:61) framhäver att det är av vikt att de föräldrar som önskar behålla platsen i fritidshem vid föräldraledighet eller arbetslöshet ska få göra det. Vi menar att här bör elevens egen röst få ta plats och elevens egna behov ska tas i beaktan när beslut fattas. Skola, fritidshem och hemmet ska samverka för

att helheten kring eleven ska bli så bra som möjligt utifrån barns perspektiv (Lgr22, 2022). Både Andishmand (2017) och Simoncini et al, (2015) belyser problematiken med att fritidshemmets verksamhet idag ses som en service för vårdnadshavare. Simoncini et al, (2015) menar att fritidshemmet i stället borde ses som en möjlighet för elevernas sociala, emotionella, kognitiva samt fysiska utveckling. Vi funderar ur ett barnperspektiv vad eleven själv egentligen har för invändningar eller hur elevens röst hörsammas när beslut fattas kring fritidshemsplats. I vår studie ser vi att några av eleverna ställer sig frågan varför de behöver sluta eller inte får börja på fritids bara för att man fått ett småsyskon. Malin uttrycker att hon inte ville sluta på fritidshemmet och detta väcker frågor hos eleven som vi tolkar är rädd att mista sin sociala tillhörighet. Fritidshemmet ses här av Malin som en viktig plats att upprätthålla sina relationer. En viktig kunskap som framkommer i denna studie är att elevernas sociala relationer kan påverkas när eleven mister sin fritidshemsplacering.

I Skollagen (SFS 2010:800, 14 kap, 4 §) framkommer att en plats i fritidshem ska erbjudas så fort behovet framkommer vilket vi tolkar som riktat mot eleven. I efterföljande paragraf kopplas platsen till vårdnadshavarens förvärvsarbete för att sedan återigen riktas mot elevens egna behov eller familjens situation i övrigt (SFS 2010:800, 14 kap. 5–7 §). Det är upp till varje huvudman att besluta om eleven har ett eget behov. Detta utnyttjas enligt Skolverket (2018) inte fullt ut och vi undrar precis som Andishmand (2017) vem som egentligen bestämmer över elevens rätt till fritidshemmet.

7.1 Slutsats

Syftet med denna studie var att undersöka vad elever som inte har rätt till fritidshemsplacering har för uppfattningar om fritidshemsverksamheten. Studiens resultat visar att elever som inte har rätt till en fritidshemsplacering uppfattar fritidshemmet som en plats för lek med sina kompisar. Eleverna ser fritidshemmet som en plats att upprätthålla sina sociala relationer eller en möjlighet att skapa nya. Resultatet tyder på att fritidshemmet är viktigt för elevernas grupp tillhörighet. I vår studie kan vi se att elever både vill och inte vill gå på fritids men äger inte själva rätten att bestämma över detta. Eleverna säger att de

får vara på fritidshemmet när föräldrarna jobbar. Ur ett barns perspektiv synliggörs föreställningen att fritidshemmet erbjuder aktiviteter av olika slag och former, där eleverna gör aktiva val om de vill delta eller inte. Just det egna valet är relevant och något som eleverna återkommer till i flera intervjuer.

7.2 Vidare forskning

Det finns begränsat med forskning om barn utifrån barns perspektiv i fritidshem. Detta område skulle behöva utforskas i större utsträckning. Utifrån vårt resultat kan det vara intressant att undersöka hur elevernas sociala relationer påverkas när de mister sin fritidshemsplacering för att vårdnadshavaren blir arbetslös eller föräldraledig.

Referenslista

- All European Academies, (2018). *Den europeiska kodexen för forskningens integritet*.
https://www.vr.se/download/18.7f26360d16642e3af99e94/1540219023679/SW_ALLEA_Den_europeiska_kodexen_f%C3%B6r_forskningens_integritet_digital_FINAL.pdf
- Alvehus, J. (2023). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. (Tredje upplagan). Stockholm: Liber.
- Andishmand, C. (2017). *Fritidshem eller servicehem?: en etnografisk studie av fritidshem i tre socioekonomiskt skilda områden*. [Diss. Göteborgs universitet.] Göteborg.
- Arnér, E. & Tellgren, B. (2006). *Barns syn på vuxna: att komma nära barns perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Bergnehr, D. (2019). Barnperspektiv, barns perspektiv och barns aktörskap - en begreppsdiskussion. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 5. <https://doi.org/10.23865/ntpk.v5.1373>
- Braun, V. & Clarke, V. (2022). *Thematic analysis: a practical guide*. Los Angeles: SAGE.
- Dahl, M. (2013). Man känner om man är välkommen. I Fjällhed, A. & Jensen, M. (red.). *Barns livsvillkor: i mötet med skola och fritidshem*. (Första upplagan, s. 89 - 104). Lund: Studentlitteratur.
- Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. (Fjärde upplagan). Lund: Studentlitteratur
- Department of Children and Youth Affairs. (2017). *Report of Consultations with Children on After-school Care*. Dublin: Government Publications.

<https://cora.ucc.ie/bitstreams/ac112aa2-8cbe-4676-b5a8-f869517189ab/download>

- Halldén, G. (2007). Barndomssociologi och möjligheten av ett psykosocialt perspektiv. I Halldén, G. (red.). *Den moderna barndomen och barns vardagsliv*. (s. 25 - 40). Stockholm: Carlsson
- Haudrup Christensen, P. (2004). Children's participation in ethnographic research: Issues of power and representation. *Children & Society*, 18(2), 165–176. <https://doi.org/10.1002/CHI.823>
- Hjalmarsson, M & Odenbring, Y. (2019). Compensating for unequal childhoods: practitioners' reflections on social injustice in leisure-time centres. *Early Child Development and Care*. Vol 190. Nr 14. sid. 2253 - 2263. <https://doi.org/10.1080/03004430.2019.1570176>
- Holmberg, L. (2020). *Perspektiv i fritidshem*. (Första upplagan). Stockholm: Natur & Kultur
- Jacobsson, R. (2017). Hela barnet, hela skolan. I A Pihlgren. (red.). *Fritidshemmet: fritidslärares uppdrag på fritidshemmet och i skolan*. (Andra utgåvan, s. 93 - 113.). Lund: Studentlitteratur.
- James, A. & Prout, A. (red.) (1990). *Constructing and reconstructing childhood: contemporary issues in the sociological study of childhood*. London: Falmer.
- Klerfelt, A. (2016). Samtalspromenader – En metod att närma sig andras perspektiv. I Anderberg, E. (red.). *Skolnära forskningsmetoder*. Lund: Studentlitteratur
- Klerfelt, A. & Haglund, B. (2011). Samtalspromenader – barns berättelser om meningen med fritids. I Klerfelt, A. & Haglund, B. (red.). *Fritidspedagogik: fritidshemmets teorier och praktiker*. (s. 155 - 181). Stockholm: Liber.

- Klerfelt, A. & Haglund, B. (2014) Walk-and-Talk Conversations: a Way to Elicit Children's Perspectives and Prominent Discourses in School-Age Educare. *International Journal for Research on Extended Education*. Volume 2/2014, s. 119 - 134. <https://doi.org/10.25656/01:22989>
- Kuczynski, L., & De Mol, J. (2015). Dialectical models of socialization. I W. F. Overton, & P. C. M. Molenaar (eds.), *Handbook of Child Psychology and Developmental Science*. (Sjunde upplagan, s. 326–368). Hoboken, NJ: Wiley
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (Tredje [reviderade] upplagan). Lund: Studentlitteratur.
- Källström, Å. (2022). Att intervjua barn. I Ahrne, G., Ahrne, G. & Svensson, P. *Handbok i kvalitativa metoder*. (Tredje upplagan, s. 92 - 104). Stockholm: Liber.
- Källström, Å. & Andersson Bruck, K. (2017). *Etiska reflektioner i forskning med barn*. (Första upplagan). Malmö: Gleerups.
- Lago, L & Elvstrand, H. (2016). *Elevs sociala relationer i fritidshem*. https://www.researchgate.net/publication/316797230_Elevs_sociala_relationer_i_fritidshem
- Lago, L & Elvstrand, H. (2022). Children on the borders between institution, home and leisure: space to fend for yourself when leaving the school-age educare center. *Early Child Development and Care*, Vol. 192, nr 11, s. 1715 – 1727. <https://doi.org/10.1080/03004430.2021.1929200>
- Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. (2022). Skolverket. <https://www.skolverket.se/getFile?file=9718>
- Pálsdóttir, Kolbrún Þ. (2012). *Care, learning and leisure: The organisational identity of after-school centres for six-to nine-year old children in Reykjavík*. Doktorsavhandling. University of Iceland.

<https://skemman.is/bitstream/1946/16754/1/phd%20thesis%20palsdottir.pdf>

Patel, R. & Davidsson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (Femte utgåvan). Lund: Studentlitteratur.

Simoncini, K. Cartmel, J. Young, A. (2015). Children's Voices in Australian School Age Care, *IJREE*, Vol. 3, nr 1, sid. 114 - 131.
<http://dx.doi.org/10.3224/ijree.v3i1.19584>

Skolverket. (2018). *Nya läroplansdelar för fritidshemmet och förskoleklassen. En utvärdering av Skolverkets insatser samt implementeringen av läroplansdelen för fritidshemmet*.
<https://www.skolverket.se/getFile?file=4021>

Skolverket. (2023). *Elever och personal i fritidshem 2022 – 2023*.
<https://www.skolverket.se/getFile?file=11418>

Sommer, D., Pramling Samuelsson, I. & Hundeide, K. (2011). *Barnperspektiv och barnens perspektiv i teori och praktik*. (Första upplagan). Stockholm: Liber

SFS 2010:800. *Skollag*. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

SOU 2022:61. *Allmänt fritidshem och fler elevers tillgång till utveckling, lärande och en meningsfull fritid*.
<https://www.regeringen.se/contentassets/30764da279f74939b193ad897377643a/allmant-fritidshem-och-fler-elevers-tillgang-till-utveckling-larande-och-en-meningsfull-fritid-sou-202261/>

UNICEF Sverige. (2021). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter* (Andra upplagan). Stockholm: UNICEF.
<https://unicef.se/rapporter-och-publikationer/barnkonventionen>

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet.

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/Godforskningssed_VR_2017.pdf

Bilaga 1

Frågeställningar

Börja med neutrala frågor, känn in informanten, ställ "huvudfrågorna", avsluta med neutrala frågor.

I det här samtalet finns inga svar som är rätt eller fel det kommer inte heller vara några ja och nej, utan jag är nyfiken på dina svar.

Vad gör du när skolan slutar? Exempel på följdfrågor: Kan du ge några exempel på aktiviteter? Vad tycker du mest om att göra?

Vad tror du är anledningen till att barn går på fritidshem? Följdfråga om eleven inte vet: Om du hör ordet fritidshem/fritids, vad säger du då? Hur har du fått reda på det? Du menar alltså att? Är det så att...

Vad tror du att de gör på fritidshem? Vad i fritidshemmet tycker du skulle vara roligt? Vad i fritidshemmet verkar inte lika roligt?

Vad skulle du säga är skillnaden mellan skola och fritidshem?

Bygg vidare på elevens svar på respektive frågeställning.

Bilaga 2

18/09/2023

Till vårdnadshavare på: XXXXX

Förfrågan om deltagande i studie om hur barn som inte går på fritidshem uppfattar fritidshemmet.

Vi är två studenter som studerar sista terminen på grundlärarutbildningen med inriktning mot arbete i fritidshem vid Högskolan Kristianstad.

Just nu skriver vi vårt examensarbete som handlar om hur fritids uppfattas utav elever som inte går på fritidshemmet. Syftet är att lyfta fram elevens röst samt perspektiv på fritidshem. Av den anledningen undrar vi om ni godkänner att ert barn får medverka i studien.

Deltagandet innefattar att vi under en promenad i fritidshemmets lokaler samtala om hur eleven ser på fritidshemmet. Samtalspromenaden kommer att spelas in med ljudupptagning samt sedan transkriberas till text. Samtalen kommer aidentifieras och studiens resultat kommer inte att kopplas till ert barn.

Samtalspromenaden kommer att ta **ca 15–20** minuter och genomförs utifrån överenskommen tidpunkt **vecka 39–40**.

Deltagandet är helt frivilligt och ditt barn kan avbryta sin medverkan när som helst före, under eller efter samtalspromenaden.

Resultaten i studien kommer att redovisas i examensarbetet vilket ni kan ta del av via DIVA portalen www.diva-portal.org. Personuppgifter hanteras av Högskolan Kristianstad i enlighet med GDPR.

Om du godkänner att ditt barn medverkar i studien behöver vi samtycke från dig som vårdnadshavare skriftligt senast **onsdagen den 27/9–2023**.

Om ni har några frågor eller önskar uppföljning efter studien kontakta oss på kontaktuppgifterna nedan.

Med vänliga hälsningar

Studenter: Niclas Andersson

xxxx

Elsa Brenkle

xxxx

Handledare: Kristina Westlund   mail: xxx

Bilaga 3

18/09/2023

Samtyckesblankett

Med denna blankett ger jag min tillåtelse till att mitt barn får medverka i studien som berör barn som inte går på fritidshem.

Jag har fått information om vad mitt barns deltagande i studien innebär.

Jag samtycker till att samtalet med mitt barn spelas in med ljud.

Jag är fullt medveten om att barnet får avbryta sin medverkan i studien när som helst under processen.

Sätt kryss i rutan:

Ja	☐
-----------	--------------------------

Nej	☐
------------	--------------------------

Namnunderskrift vårdnadshavare 1:

Namnunderskrift vårdnadshavare 2:

Med vänliga hälsningar / Niclas Andersson och Elsa Brenkle